

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., ako zadene na ta dar pravnih izide Danica dan poprej.

Tečaj XXIV.

V Ljubljani 13. vinotoka 1871.

List 41.

Zmaga sv. križa v IV. stoletju.

„Vaša žalost spreobrne se v radost.“

Jan. 16, 20.

Jezus Kristus je pred svojo smertjo tolažil svoje učence, da bodo sicer jokali in žalovali, da se bo pa njih žalost spreobrnila v veselje. To se je tudi res spolnilo.

Zveličarjev križ je že v IV. stoletju pred oči stavil kristjanom neskončno velikost Božjo, ker pravičnosti Božji ni moglo z ničimur drugim biti zadosteno kot s smertjo križanega Jezusa Kristusa; kazal jim je svetost Božjo in sovražnost grehovo, ker je Bog svojega Sina pustil tako grozno terpeti, kadar je vidil na njem naš greh. Križ jim je stavil pred oči pravičnost pa miloserčnost Božjo, ker je Bog, da bi nas rešil večnega pogubljenja, dal svojega naj ljubejšega Sina v toliko terpljenje. Križ jim je kazal slednjič ljubezen Sina Božjega, kateri je za vsakega izmed nas tolikanj terpel, kakor da bi mi sami bili na tem svetu.

Rimski vladarji so skor vso zemljo poplavili s ker-vijo pobožnih oznanovavcev in častivcev sv. križa. To preganjanje je terpelo tudi v IV. stoletju.

Cesar Dioklecijan je l. 303, da vniči kristjane in popolnoma zatire čiščenje svetega križa, dal povelje, po katerem so kristjanje bili ob vse premoženje, ob postavno varstvo in ob vse občanske pravice. S tim je brezbožni cesar ves svet podkuriti hotel zoper kristjane. Mislil si je, da po tem preganjanju se bode že umirajoče poganstvo moglo vnovič povzdigniti na razvalinah svetega križa. Trinog ta ni vedil, da se slava sv. križa nikdar lepše ne sveti kakor tedaj, kadar se oznanovavci križanega Jezusa s smertjo zdijo premagani, in da ta božja vera povšuje človeka nad vse prirojene slabosti človeške ter mu daje moč k premaganju sveta in pekla. Mnogi so v tem preganjanju za spoznavanje sv. križa zgubili svoje premoženje in preterpeli tudi mučeniško smert.

V mestu Cesareji napade neki bogat meščan kerščansko gospo Judito ter ji pobere vse njeno premoženje. Ona ga toži pred sodnikom. Protivnik ji kaže, da je kot kristjana ob vse postavno varstvo ter ji premoženja nikakor verniti neče. Sodnik poterdi ta razlog in oznani Juditi, da se mora, ako hoče doseči pravico, odpovedati najprej veri kerščanski. In koj ukaže prinesiti ognja in kadila in naloži Juditi, naj daruje malikom. Pogumno pa reče na to Judita: „Vzemite mi vse moje premoženje, in če treba tudi življenje; tega pa nikakor ne, da bi odperla jaz usta, in storila kaj tacega, kar bi sramotilo Boga mojega Stvarnika.“ Na te besede razjezani sodnik poterdi hudobneža v krivičnem posestvu, nedolžno gospo pa obsodi k smerti na ogenj. Radostna je slišala Judita to sodbo ter hvalila Boga

za milost, da je mogla smert preterpeti za vero križnega svojega Zveličarja.

Helena, pobožna žena in kristjana, je prizadevala si nakloniti tudi svojega sina Konstantina k spoznanju Jezusa Kristusa in k sprejetju kerščanske vere. Konstantin je poslušal sicer razlaganja in opomine matrne, spreobrnjenje svoje pa je odlašal od časa do časa. Leta 312 je moral Konstantin na boj proti trinogu Maksenciju, kateri se je v Rimu za cesarja bil dal razglasiti. Na potu iz sedanje Francoske na Laško vidi, da je vojna njegova mnogo slabša mimo Maksencijeve. Tedaj se obrne k Bogu kristjanov, o katerem mu je njegova pobožna mati tako veliko že pripovedovala, in ga ves potert prosi pomoči. Kar se mu opoldne na nebu prikaže prav svetel križ z napisom: „In hoc signo vinces t. j. v tem znamenju zmagas,“ in to znamenje je vidila tudi vsa vojna njegova.

Prihodnjo noč se mu prikaže Jezus Kristus s tim istim znamenjem ter mu reče, enako znamenje si dati narediti in djati ga v vojaško zastavo. Rad stori to Konstantin, in dá si napraviti manjši križec in ga dene sebi na čelado. Tako oborožen gre proti svojemu sovražniku na Laško in srečno premaga najprej nekaj proti sebi poslanih polkovnikov Maksencijevih, potem pa trinoga samega ter se zmagovalno verne v Rim.

Ker je Konstantin tako slavno zmago pripisoval edino Bogu kristjanov in moči sv. križa, torej je ukazal sneti z vojnih zastav rimskega orla, in na njegovo mesto djati znamenje svetega križa. Tudi je ukazal, da se noben hudodelnik ne sme pribijati več na križ, svojim podložnim pa je dovolil kerščansko vero svobodno sprejemati in spoznati. Poganske tempeljne je dal poridati, mnoge prav lepe kerščanske cerkve pa zidati. Na zadnje je tudi sam prejel sv. kerst. Njegov zgled so posnemali pagani, in tako je v kratkem kerščanska vera razširjena bila po vsem rimskem cesarstvu, tempeljni krivih bogov pa so bili zaperti.

Pod cesarjem Konstantinom je njegova pobožna mati v Jeruzalemu našla tisti sveti križ, na katerem je Jezus Kristus doveril naše odrešenje.

Skoro 300 let je skrit bil ta veliki zaklad. Pobožna Konstantinova mati je, dasi prav stara že, potovala v sveto deželo, da bi zahvalila se tam Bogu za svojo in svojih otrok srečo. Prav žal ji je bilo, kadar ni mogla dobiti tistega svetega drevesa, na katerem je terpel nekdanj Zveličar svetá. Popraševala je po njem naj starše kristjane, pa nobeden ji ni vedil dati pravega odgovora. Le toliko so vedili, da neki na Kalvariji mora zakopan biti ta čudoviti zaklad. Na tej gori sta stala dva tempeljna, boga Jupitra in boginje Venere, ktera je cesar Hadrijan bil postaviti dal iz sovražnosti do kristjanov. Ta tempeljna je dala Helena podreti in na njenem mestu

globoko kopati. Po mnogem kopanju in iskanju so konečno našli tri križe enake velikosti; ali kateri bi bil pravi križ Jezusov, tega niso vedili. Sveti Makarij, tedaj škof jeruzalemski, je molil k Bogu, in pripeljali so mu na smert bolno ženo, koja se pervega in drugega križa dotakne brez vspeha, komaj pa se dotakne tretjega, popolnoma ozdravi; in to jim je služilo v spoznanje pravega svetega križa. Storili so še neko poskušnjo. Položili so križ k nekemu umerlemu, kateri je koj oživel. Kdo dopové radost pobožne matere Konstantinove, koja je srečno našla bila ta naj večji zaklad? En kos tega sv. križa je koj poslala sinu svojemu Konstantinu v Carigrad; cesar pa je na dvoje razdelil sebi poslano svetinjo, eno polovico je obdržal za se, eno pa je poslal v Rim papežu Silvestru. V Rimu se še sedaj kaže ta del sv. križa pod steklom; male kosce njegove so vendar razpošiljali po vsem svetu, in pravoverni kristjani jih pri različnih pobožnostih, zlasti v postu, dobivajo v počesčevanje. Najdenje svetega križa obhajamo 3. maja.

Leta 361 je rimski cesar postal Julijan, kateri pa ni nasledoval zgleda pobožnega sprednika svojega Konstantina. On je odpadel od vere Jezusa Kristusa in preganjal kristjane, ne z mečem in ognjem, toda z zatiranjem Kristusove vere in zaničevanjem spoznovavcev Jezusa, kterega je na vsaki način pripraviti hotel v sramoto. Kakor je znano, je o tempeljnu jeruzalemskem to prerokoval Jezus Kristus, da kamen na kamnu ostal ne bo. To prerokovanje je osramotiti hotel Julijan; in toraj dal ukaz, naj se ta tempelj z nova postavi. V ta namen se je obrnilo veliko denarja. Z vseh krajev so hoteli judje, da bi kakor si bodi pomagali pri tem zidanju. Celo naj imenitniši gospodje so znašali stavivo, les, kamen itd. Moč cesarjeva, gorečnost zidarskega mojstra, divje počenjanje judov in poganov je s strahom in z žalostjo napolnovalo mnoge prav pobožne častitelje Gospoda našega Jezusa Kristusa.

Tolažil jih je pa sv. Ciril, škof jeruzalemski, češ, da Bog bode pokazal svojo vsemogočnost. Že so bili izkopali vklade starega tempeljna, in tako se je prav popolnoma spolnilo prerokovanje. Ali čudo prečudo! ko so jeli vkladati nove kamne; tedaj nagloma izbahne velik ogenj in požge vse gradivo in delavce; svetel križ se zalesketá na nebu, drugi križi pa se prikažejo na oblekah judov in poganov z bleskom, kateri se ni dal več zbrisati. Z novega začnejo zidati, polagajo kamne, ali zastoj; tisto čudo jih odganja. Na zadnje zmaga sveti križ, in hudobija z grozo napolnjena popusti svoje prederzno početje proti Bogu. Še svetlejši zmago pa je dosegel sv. križ, ko so mnogi judje in pagani, viditi one čudeže, presunjeni popadali na kolena ter prosili, da se jim je podelil sveti kerst.

V tem stoletju so rimski očetje vse svoje moči obračati mogli proti krivovercem in derecim volkovom, kterih stevilo je vedno rastlo in kateri so z vseh strani napadali čedo Jezusa Kristusa in njegov sveti križ.

Ljudska šola.

(Govor dr. Čebaška v shodu kat. polit. družbe 3. kim.)

(Konec.)

7. Sklep in nasvet.

To je kratek pregled in bistveni značaj nove šolske postave, v katero smo nekatere opazke vpletli. Sicer pa to šolsko postavo nekateri čez mero povzdigujejo in v zvezde kujejo ter vpijejo, da je v nji zastava napredka in omike, v nji pridobljena svoboda nauka in vere ter je tako neogibno potrebna podlaga nove države; zlasti jo hvalisajo laži-liberalci, kterih preljubljeno dete ona je; povzdigujejo jo večji del nezadovoljni učitelji, kterim po stari postavi nobena reč ni bila prav, ne duho-

ven ne vlada, ne šola, ne plačilo, in mislijo, da bo sedaj konec vsim zopernostim, ter se bo zadostovalo njihovim pravičnim in nepravičnim tirjatvam; in zadnjič jo hvalijo tisti, kterim nova postava že dobre obresti nese, ali saj obéta! Res ima ta postava to dobro, da se je zbudila veči skerb za šolo, koja ima toliko vpliv za sedanjost in prihodnost; prav je tudi, da se zboljša učilo (metoda učenja), in se po potrebah časa v šoli toliko predmetov uči, kolikor okolišine pripusté. Pravično je tudi, da se učiteljem po moči plača zboljša ter se šole po potrebi pomnože, ker omika je vsim potrebna, in zato naj šola izobražuje ves narod. — Drugi pa po pravici zaveržejo to šolsko postavo, kakoršna je sedaj, ker ima velike pomanjkljivosti in kal mnogega zlega v sebi, zlasti, ker se je verski značaj in cerkveni vpliv preveč odstranil, ter posneta po ptujih zadevah, ni primerna našim potrebam, bo s svojim preobloženjem novo breme za starše in otroke. To še bolj kot starši previdijo tudi skušeni učitelji in izveratni pedagogi, cele srenje in družbe, zlasti pa katoliški duhovni in škofje. Zato se je vzdignilo že toliko glasov iz vsih krajev, nemških in slovanskih, zoper to šolsko postavo. In res nihče, kdor priznava nerazvezljivo zvezo med cerkvijo in šolo ter pozná naše zadeve, ji ne more skozi in skozi priterditi in prezreti njenih bistvenih pomanjkljivosti, namreč (da kratko ponovimo): Keršanska vera ji ni podlaga in vodilo, ampak le navaden predmet: nadzornstvo se je popolnoma vzelo cerkvi, koja celo v keršanskem nauku in verskih vajah ni dovelj prosta; nova šola je silno draga, predolgo terpi in otroke preobklada; in ima tudi premalo ozira na potrebe in lastnosti posameznih deželá in narodov, ker ona je otroče ojestrega centralizma.

Da nova šola ne bo zadostovala katoliškim tirjatvam, se je bilo že zato bati, ker je ona nezdrav sad puhlega liberalizma, izkovana po večini poprešnjega liberalnega državnega zbora in po ministru Hasnerju. Kaj je liberalizem, kako malo je pravičen drugim strankam in zlasti sovražen katoliški cerkvi, mi ni treba na široko razlagati. Ta liberalizem je hotel na razvalinah katol. cerkve postaviti novo civilizacijo, je svoje postave koval v duhu prostomavtarstva zoper keršanstvo, je iskal zlasti mladost dobiti v svojo oblast, ter se je hotel v ta namen pred vsim šole poslužiti; da bi mu pa šola služila v te malopridne namene, jo je mogel od cerkve ločiti in ji keršansko podlago polagoma omajati in s časom popolnoma vzeti. Kakor je lažnjivi liberalizem po svojem duhu veri nasprot in po svojih postavah, n. pr. medverski, zakonski, katol. cerkvi malo pravičen: tako je zlasti šolski postavi vdihnil svojo nekoliko skrito zagrizenost do cerkve, ter v ti postavi sam priznava nar boljše sredstvo svojega vpliva. Kakor je oče liberalizem malopriden, tako njegovo preljubljeno dete, nova šola, ne more biti prida. Zato je v resnici čudno in nezapopadljivo, da so marsikteri, ki so sicer nasprotniki laži-liberalizma in so njegov škodljivi vpliv sploh spoznali, vendar to šolsko postavo z veseljem sprejeli, hvalili in nje vstanovljenje pospeševali. Da bi bili ti gospodje tako kratkovidni in sebični, ne smemo misliti; sicer pa res ne vemo, zakaj bi bili v tako važni reči prestopili k nasprotnikom vere in cerkve! Pa sej je dan danes vse mogoče!

Tudi že omenjena neoveržljiva prislovica: „Iz njih sadu jih bote spoznali,“ obsodi nove šolske postave. Kakor zvita kača je obetal laži liberalizem obilen sad nove postave, rekoč: „Oči se vam bodo odperle, boste prosti, modri in vedili, kaj je dobro in hudo.“ Pa prazno je to obetanje, in če ravno v tako kratkem času sad še ni mogel vsestransko dozoreti, vendar nihče ne more tajiti, da je v nar novejši dobi liberalizma mladost

večih in manjših šol veliko bolj razuzdana in spridena ter dostikrat kakor slepa in gluha leti po široki poti strasti in poželjivosti v svoj lastni pogin; in kakor gotovo je amen v Očenašu, bodo tudi slabi nasledki brezverske šole čedalje večji ter bodo kakor neozdravljiv rak podjedali cerkveno in društveno življenje. Tudi je resnica, da je že veliko nemiru napravila ta postava pri boljši katoliški stranki po Tirolskem, Solnograškem, Zgornje-Avstrijskem, ker so se dobri katoličani z vso močjo branili brezverske šole. Tudi pri nas bo taka šola obudila nemir, ko revno in dobro katoliško ljudstvo bolj spozná, kako draga in veri malo prijazna je nova šola. Resnica je tudi, da je veliko duhovnov, ki so se popred marljivo pečali s šolo, to veselje zgubilo zavoljo nove postave, in so se šoli odtegnili v njeno veliko škodo. Enako je res, da ni nič kaj čutiti o šolstvu tega napredka, kakoršnega so prijatli nove šole obetali, nasprot gremo večji del rakovo pot, in od vseh strani se toži, tudi okrajni nadzorniki vradno poterjajo, da se sedaj šole slabo obiskujejo; po velikih farah jih po leti v šolo hodi po 10—12 učencev (kdor ne verjame, mu zamoremo sami imenovati imena več tacih šol). In to ne more biti drugač, ako se duhovščini, ki je pri nas v vsakem oziru pri šolah živo potrebna in jih je mnogostransko podpirala, vzame skorej ves vpliv ali se pa postavi njih delavnost pod take viši, ki pri šolah še nikdar niso kaj storili ali te reči tudi ne razumejo. Kako bodo imeli tudi keršanski starši zupanje do šole, ako vidijo pri nji namesti duhovščine dostikrat malo priljubljene osebe od vseh vetrov, pri katerih so še malo keršanskega vedenja zapazili, pa morebiti že veliko čez duhovščino vpiti slišali! Gotovo je pa tudi, da se duhovščina nikdar ne bo z veseljem poprijela nove šolske postave, ker ji pravico do šole preveč krat in preveč prezira tesno zvezo med cerkvijo in šolo. Kdo se toraj more hvaliti z obilnim uspehom nove šole, kdo ga smé svesto pričakovati? Čemu pa bo drevo, ki dobrega sadu ne rodi? Ali nas bo pa še le prepozna žalostna skušnja zmodrila, ako nočemo že sedaj oči odpreti in spoznati napčne poti? Če to dopustimo, nas bodo zanamci oistro sodili, da smo s šolo brez katoliškega principa sejali malovredno seme, ktero mora roditi tudi malopriden sad. Nasproti pa si bodo zviti liberalci v roke ploskali, da so svoj proticerkveni namen, vero že v mladih sercih omajati, tako lepo dosegli, ter so jim v to tudi narodni katoličani pomagali!

Nihče ne reci: Ni se bati slabih nasledkov pri novi šoli, sej imamo prav katol. učitelje, in pripravniki se skerbno izrejšajo. — Hvala Bogu, res imamo več izvrstnih učiteljev, na katerih keršanski značaj se smemo zanašati; pa ne upamo si reči in nihče ne more dokazati, da bi bila velika večina taka; nasproti jih je veliko, ktere je ravno nova postava vertoglave naredila, kteri so zato prec z začetkom te postave rožičke pokazali, in le zaničljivo od „cerkvenega jarma“ govorili; marsikteri je tudi na lepo opominovanje svojega duhovnega zarobljeno zakričal: „Mit mir hat Niemand was zu befehlen,“ in s tim razodel, kako zopern mu je duhoven; kakor pa duhoven, tako tudi cerkev. In ali se ni bati, da bo slabi duh naše dobe, kakor marsiktere druge dijakke, tudi šolske pripravnike spridil, in jih kakor močna povodenj zanesel na nevarno pot proticerkvenega liberalizma? Koliko si pa ta liberalizem prizadeva očitno in skrivaj učitelje in pripravnike pridobiti na svojo stran in za svoje namene, ne more biti nikomur prikrito. Ali se pa potem morejo starši in cerkev na nje zanesti v verskem in cerkvenem oziru? Razun drugih dasta odgovor dva poslednja učiteljska zbora v Zagrebu in zlasti v Lincu. V prvem so zastran vprašanja: Kakošen vpliv naj ima cerkev do šole? sklenili, da le tisti, ki so

strokovnjaki, bodi si svetni ali duhovni, imajo vpliv; drugim naj se vsak vpliv do šole zapre, tudi duhovnu qua tali. (Slov. Narod.) Povejte pa mi: Kdo je bolj strokovnjak, duhoven, ki je pri nas vsak za podučenje izobražen, ali pa kak kerčmar, ki še morda nikoli ni v šolo hodil, in vender sedi v šolskem svetu; ali tudi celo „bezirkshauptmann,“ ki se znabiti tudi do svoje starosti nikoli ni s šolami pečal? Pustite duhovna pri šoli, in bo boljši strokovnjak, kakor ste vi s svojim svetom! V Lincu je zbor celo sklenil, tudi verski poduk vzeti duhovščini; tedaj naj bi, kakor v mavtarski Portugaliji, svetni učitelji učili keršanski nauk brez cerkvenega pooblastenja in nadzorstva! Tako se zmira bolj očitno kaže, da se nova šola vzdiguje zoper cerkev od Kristusa postavljeno, in da je sama zidana na pesek, ker noče biti na terdni skali katol. cerkve; zato nam pa tudi ne more dajati poročstva keršanske izreje. Dovelj je tedaj dokazano iz daha liberalizma in iz sadu nove šole, da ta postava ne zadostuje cerkvenim in tudi sicer ne našim tirjavam in se toraj ne more tajiti, da ima prav važne, bistvene pomanjkljivosti.

Te pomanjkljivosti nove šole se dajo nekoliko zmanjšati po modri izpeljavi šolske postave z ozirom na potrebe in lastnosti posameznih dežel. In res je naš deželni zbor že pred dvema letoma z ozirom na naše zadeve marsikaj popravil; tudi deželni šolski svet ni preziral naših okolišin; zato naj jima bode hvala! Vendar po našem prepričanju to še ni zadosti; nepristojnost se s tim zmanjša, pa ne odpravi. Podlaga in značaj je napčen, in zato samo kerpanje ne bo dovelj zdalo; princip ali podstavno pravilo je treba premeniti v tej postavi. Znani Rousseau piše: „Ako se postavodajalec pri svojem delu moti in vpelje napčen princip, ki se ne vjema z rečjo, bo deržava tako dolgo nepokojna, dokler se ta napčni princip ne odpravi ali ne spremeni.“ Po tisti poti, po kateri se je postava skovala, se mora spet prenarediti; to je postavna pot. In po vstavi imamo pravico prositi, da se ta reč predružači, dokler slabi nasledki niso preveliki. Zato je res silno veliko katol. društev in srenj (samo iz male solnograške deželice čez 120) že poslalo svoje prošnje do ministerstva ali do deržavnega zbora zastran nove šole; in tudi nam je odperta pot. Ker smo pa omenili, da šolska postava ne more biti za vse dežele enaka, bi bilo bolje, da bi se šolske reči zročile deželnim zborom, kteri bolj vidijo in spoznajo različne potrebe in posebnosti posameznih dežel, in zato bi bil moj nasvet ta-le:

1. Naj katol. društvo prosi ministra nauka, da naj zato skerči, da se šolska postava po postavni poti tako prenaredi, da dobi šola v katol. krajih in deželah katoliški značaj in cerkev potrebni vpliv, in se ozir ima na različne potrebe posameznih dežel; ali naj pa, kar bi bilo še bolje, minister v deržavnem zboru predlaga, da se vse šolske reči zročé deželnim zborom. Zato naj se 2. prosi tudi deželni zbor, da se oberne do vlade s prošnjo, da bi se šolske reči po vstavni poti zročile deželnim zborom, kterim bo ložej, v šolskih postavah pravičnim biti posameznim deželam in njih dotičnim potrebam. 3. Naj se ob enem prosi deželni zbor, da bi potem, ko bi se mu zročilo šolsko postavodajavstvo, to postavo primeril našim domačim potrebam in naj zlasti ne prezira katoliškega značaja in cerkvene pravice do šole, da se tako odstranijo poglavitne sedanje pomanjkljivosti nove šole.

Dokler se pa to ne zgodi in ne izpelje, pa prosimo deželni šolski svet, okrajne in krajne šol. svetovavstva, duhovne in učitelje, da naj kolikor moč sedanjo postavo v katoliškem duhu razlagajo in izvršujejo; da po svoji moči vse odstranijo, kar bi kalilo poprejšnjo vzajemnost med cerkvijo in šolo; sploh naj slehern v

svojem krogu se trudi, da se z združeno močjo pospešuje keršanska izreja in omika naše mladosti, in se tako podpira edino pravi napredek v obilen blagor naše nadopolne mladosti in našega krepkega naroda, v slavo edino prave katoliške cerkve in v večjo čast Božjo! Potem smemo svesti biti obilnega vspeha in Božjega blagoslova pri naših šolah.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Prečast. o. Maksimilijan Senica, kapucin v Loki, se prijazno priporočuje v spomin in molitev vsem svojim prijateljem, ker pri svojem odhodu ne more vsih osebno obiskati in pozdraviti. Podá se namreč v Rim, za zdaj v misijonski vstav oo. kapucinov k sv. Fidelu za misijon se pripravljat. Upamo, da bomo čez kaj časa že tudi slišali, kam bodo vikši poslali čast. o. Maksimilijana, ki so ga tje poklicali.

Z Goranskega. II. V resen prevdarek. Potem ko govori, nič več ne pomaga gasiti, ne pomaga zdihovati; torej gasimo, dokler se rešiti in pomagati kaj dá. Vse kaže, da sedanje Hohenwartovo ministerstvo hoče resnično spravo dognati z vsemi avstrijskimi narodi, in tudi pravičnim tirjavam naše katoliške in slovenske dežele po moči zadostiti. Zatorej je sedaj gotovo imenitni čas glasiti se, govoriti in povdarjati z mnogih strani, kaj naša dežela po pravici tirja, kaj ji služi v pravi prid čašni in večni. Narložej bi se to zgodilo po katoliško-politiških družbah, ko bi bile med nami razširjene, kakor na pr. na Tirolskem, Štajarskem, Gornje-avstrijskem. „Zg. Danica“ jih je že večkrat živo priporočala, pa tudi vse razložila, kakó se vstanovijo; toda dosihmal razun enega kraja (v Šmartnem pri Kranji) ni čuti, da bi se bilo kje kaj gibati začelo. Zató po vsi pravici potoži „Danica“ v 34. listu t. l. z besedami: „Napčno je, da niso po vsi deželi že vstanovljene katoliško-politiške družbe, ktere bi iz posameznih občin iz vsih krajev glas dajale v tako tehtnem času.“ Da bi bile take družbe sedanji čas še zlasti tudi za mesta dobre in potrebne, je samo po sebi razvidno, ker je ondi več gnjilega in od puhlega, brezvernega liberalizma preslepljenega; po vdeleževanju in poslušanju družbenih govorov bi mnogi utegnili spregledati in za resnico se pridobiti, kateri je mar za resnico. (Kakor se sliši, ima tudi „Tagbl.“ to pekla vredno zaslugo, da je mnogo zmedel in spačil.) Iz mest pa se po deželi ljuljka brezbožnosti seje in strup novošegnega liberalizma razliva med kmete. Zató je močno želiti in za sedanji čas živa potreba, da bi se katoliško-politiške družbe tudi po deželi vsaj po tergh in večih farah povsod vstanovile. Mnogokrat pridejo kmetovski ljudje v dotiko s takimi spačetimi gosposkimi ljudmi, ki imajo in kažejo ravno toliko vere kakor nič; pridejo skupej s kmetijskimi močnimi bahači in navihanimi vekači, ktere za prebrisane in modre imajo; živé in se shajajo z drugimi takimi, ki so nekaj lét po šolah hlače terkali, pa le malopridnost ohranili in potem šolo na kol obésili — in ker jih za „študirane“ imajo in se jim uni prikupujejo, jih raji poslušajo in jim bolj verjamejo kot svetemu pismu; tako kakor je dober študent naj večji blagor, enako je spačen študent nar hušji kuga na kmetih. V takih zbirališih in zlasti v pivnicah, kjer je vse prosto, se udriha po duhovšini in pridigah, se udelejuje zoper cesarja in postave, se brezumno, nepremišljeno in nepravilno govori o papežu, postu, spovedi in drugih rečéh katoličanu svetih in časti vrednih, in ravno takó v političkih zadevah. Ako bi se katoliško-politiške družbe napravile, bi se mnoge take reči moškim v domačem razgovoru razjasnovala in umevno dopovedovale, kar bi pri mnogih

več zdalo, kakor mnogo razkladanja v cerkvi, ker v cerkvi se ne more spuštati v mnoge reči, ki se v družbah lahko pojasnujejo. Možaki, po takem katoliško-politiškem zborovanji v vsih zadevah sedanjega časa prav podučeni in od resnice živo prepričani, bi se potem nikomur ne dali motiti, bi se pri volitvah in drugih prilikah pametno in dobro obnesli, bi vedili v tacihih zadevah tudi drugim odgovor dati, in bi znali tudi v kozji rog vgnati navihane besedovavce in sleparske, brezverne liberaluhe. Bi mar to ne bilo dobro in truda vredno?

Poglejmo sedaj le nekoliko šolstvo in novodobne postave. Da je najviše nadzorstvo nad šolami deržava sebi prilastila, s tem je cerkvi hudo rano usekala, mladini in človeštvu samemu, skor gotovo pa deržavi še naj bolj v kvar; s tem ji deržava jemlje pravico, ktera gre cerkvi po Božji naredbi in njenem namenu. Cerkev je postavljena za učiteljico in odgojateljico narodov, voditi jih, da dosežejo pravi in najvišji namen, za ktereга so stvarjeni. Deržavi je mar le za svoj obstanek in časni blagor podložnih; cerkev skerbi pred vsem za večni blagor in s tem tudi za časni prid človeštva, po Bogu in v Bogu vse srečne storiti. Ako deržava cerkvi ne pusti nadzorstva nad šolami, ako ji ne dopusti potrebnega vpliva do omike in izreje mladine v duhu keršanstva, dela krivico podložnim, in sama sebi jamo koplje; zakaj le dobri kristjani so tudi dobri in zvesti deržavljeni in srečni v resnici. — Ko pa po novi postavi ima deržava najviše nadzorstvo nad šolami, potem se ni čuditi, da je načelo (princip) novodobne šole brezversko. Postava namreč pravi, da pri postavljanji učiteljev ni treba gledati na to, kakošne vere je kdo, in da ima učitelj svoje predmete učiti brez ozira na vero, in ni treba, da bi se učilo v duhu keršanskem, kakor iz blazega namena v pravi prid mladine cerkev želi. Za svoje liberalne namene so jo dobro skovali, ko so na to merili, da bi šola in z njo mladina brezverna bila! Postava 20. avgusta 1870 §. 21 pravi: „Namen vse mladostne odreje je odkrit, blag značaj.“ Kakó lepa, pa prikrita beseda, ki od vere noče nič vediti, in misli, da se bodo blagi značaji rodili brez vere! Naj pregleda kdo in pretuhta vso zgodovino, bi li najdel kje blage značaje tam, kjer vere ni? So mar tisti blazega značaja, ki take postave kujejo?*) Ravno nasprotno zgodovina in skušnja uči, da so namreč blagi značaji vselej bili le tam, kjer je bila vera; in kolikor bolj živa, krepka in delavna je bila pri kom prava vera, toliko blagši je bil njegov značaj, ki se je kazal v djanji in resnici. Pravi blagi značaj pa je v pravi keršanski veri in ljubezni. Kdor tedaj pravo spoznanje ima, bo po takem rekel: Namen vse mladostne odreje je iz vere npravna omika. Iz tega bo izhajal pravi blagi značaj; brez tega na „blagi značaj“ ni misliti. Torej „videant consules!“ — In §. 26 omenjene postave pravi: „Der Lehrer ist gebunden, sich jedes Missbrauches der Schule zu politischem, nationalen und konfessionellen Umtrieben zu enthalten.“ Drugo opustivši vprašam le: kaj je to „konfessionelle Umtriebe?“ Je li za deržavo morebiti nevarno, ko bi učitelj o priložnem času z otróci litanije ali sv. roženkranec molil, ali pa z njimi k procesiji, sv. maši ali k spovedi šel, ali pa „papeževo nezmotljivost“ z dolečnim spoznanjem v misel vzel, jih posvaril zoper zapeljevanje in zmote liberalcev itd.? Vse kaže, da liberalci sami ne véjo, kaj hočejo. Se mar živa vera more prikrivati, da bi se v djanji ne kazala? Kdor vero v

*) „Njam-njam“ (človekožerci) ob Beli reki v Afriki in enaki v Avstraliji so značaji „brez vere“, in kako so blagi, naj jih grejo gledat, ki za odrejo mladine „brezverske šole“ vstanovljati želijo.

resnici ima, jo mar ne bo z vnanjim spoznavanjem razodeval? Ljudje, kateri sami vere nimajo, je tudi pri drugih ne morejo terpeti, njenega blagra tudi drugim ne privoščijo; zato jih grêbe in bôde vse očitno spoznanje sv. vere. In ali učitelja ne veže, kakor vsacega, kdor hoče zveličan biti, da mora vero očitno spoznavati in terditi? — Po novodôbni šolski postavi predsednik deželnega šolskega sveta mora biti deželni predsednik, in predsednik kantonskega šolskega sveta mora biti c. k. glavar. Zakaj to? Samo zatô, da država svojo oblastnost nad šolami pokaže, in pa — kakor se je v nekem časniku čitalo — da bi se c. kr. kantonskim glavarjem k večji veljavnosti pripomoglo. Koliko jih je med njimi, ki se za šolo med ljudstvom nikoli niso pečali, zmed katerih mnogi sami čutijo in spoznajo, da za to niso sposobni! Ako bi postava pravi prid šole resnično namerjala, bi vsaj tudi deželnemu in kantonskemu šolskemu odboru samemu prepustila, da si izmed sebe za predsednika tistega izvoli, kterege po svojem prepričanju za nar sposobnišega in nar boljšega v pospeh šolskega prida spoznava. Po takem pa je sedaj vse nastavljeno le v pospêh državnega liberalizma.

Poglejmo sedaj napravo novih kantonskih šolskih nadzornikov, in čuditi se moramo, da država — že takô hudo zadolžena — tisuče zametuje v to, kar je brez koristi in nepotrebno, ko je pri ljudstvu poprejšnje duhovno šolsko nadzorništvo, ki države ni čisto nič stalo, več zaupanja in veljave imelo. Toliko vsaj je na Gorenškem nam znano, da sedanji kantonski šolski nadzorniki nam šolskega prida ne pospešujejo, pa da je nezadovoljnost in zmešnjava narastla. Že sedaj je očitno, ter se ne more tajiti in prikrivati, da novodôbna brezverska šolska postava dobrega sadû ne rodi, da imajo ljudje še manj zaupanja do šole, da še manj marajo otroke v šolo dajati, da je nova postava tudi pri učiteljih veliko pokazila, zbegala in spridila, kar bo ne le njim samim, ampak tudi mladini njim zročeni v veliko, zlasti dušno škodo. Ravno zatô, ker nova postava učitelje šolske vodje imenuje, mislijo marsikteri, da so sedaj še nad duhovnom v šoli, da jim toraj nič rêči ne smé. Da to ne more dobro storiti, vsak lahko sprevidi.

Nova postava pa tudi veléva, da morajo otrôci posihmal 8 lét v vsakdanjo šolo hoditi. Menim, da se ta postava na kmetih nikjer ne spolnuje; pri nas se že ne, in prepričani smo, da se nikoli ne bo. Ko otrok 12. leto dopolni, ga ne spraviš več v vsakdanjo šolo. „Zapreti se dam,“ pravijo moške, „otrôci pa v šolo ne pojdejo več. Gospôda naj mi družino redi in živino pase, sem pa prav rad zapert; saj bom bolje imel, kakor imam domá.“ Je pa tudi res, da tisti, ki take postave delajo, okoljšin, težáv in potreb ljudstva čisto nič ne poznajo ali pa poznati nočejo. Govoriti, pisati, ukazovati se dá lahko, izpeljati pa se ne dajo take rêči, ki so presilne in nepravilne. —

Pa tudi sedanja vojaška postava ljudstvo v mnogem oziru prehudo tare, ter bo treba predelati jo — če ne, bo žalostne, nesrečne nasledke imela. —

Vernimo se pa še k ogledu nove šolske postave, in prevdarimo še nekoliko napravo domačega ali krajnega šolskega sveta. Zastran vdeleževanja duhovšine pri domačem šolskem svetu je dvojna misel: eni pravijo, deržimo, kar nam postava pusti, da obvarujemo, kar se pri šoli še obvarovati more; drugi pa terdijo, da je bolje, se pri tem nič ne vdeleževati, ker tû gre za načelo (princip), ki je napêno in brezversko, ter pokazati, da si šola po tem načelu in po tej vredbi (zistemi) ne bo opomogla, in dobrega sadû ne rodila. Ako bi tû šlo le za začasni napredek šole, bi prvo misel poterdili in se je poprijeli. Ker pa pri šoli gre

za stanovitni napredek v pravi, časni in večni blagor mladine in ljudstva, pa v tem okraju za boljši spoznamo drugo misel, se namreč šolskega sveta po novi postavi vpeljanega ne vdeleževati, ker se rana mora pokazati, ako se hoče ozdraviti, ter menimo, naj se pokaže, da bo šola po brezverskem načelu slabe nasledke imela, da je taka nje podlaga trohljena, in torej tudi to, kar se nanjo zida, ne more imeti pravega obstanka, — da je po takem neogibna potreba, take postave čisto predelati, ter šolo določno postaviti na keršansko podlago pod cerkvenim nadzorstvom; potem bo po besedi Modrega na skalo zidana, in bo obstanek imela v pravi blagor mladine in ljudstva.

Ker je ljubljansko katol. politično društvo že sklenilo, do c. k. ministerstva in do našega deželnega zbora zavolj odstranjenja brezverskega načela ali prenarredbe osnovanih šolskih postav prošnjo vložiti, naj se tudi pridene, da se z mnogih krajev naše dežele in tudi z Gorenškega ta prošnja podpira, in da ljudstvo sploh te prenarredbe na verski podlagi in v duhu cerkve in pod njenim nadzorstvom želí. Mislimo, da bo najbolje, ako se ljudska šola in vsa njena osnova in zadeva na katoliški podlagi našemu deželnemu zboru izroči, in po njem, ki vernost, okoljšine in potrebe našega ljudstva dobro pozná, primerno predela. Naša ljuba „Zg. Danica“ naj to priobči kot glas in splošno željo z Gorenškega;*) mili Bog pa naj nam dá k temu svojo pomoč in blagoslov nebeški!

Iz Goriškega, 7. okt. Čudim se, da Vam ni še nihče poročil o duhovskih vajah, ki smo jih imeli v goriškem centralnem semenišču od 18—22. sept. Vodil jih je prečastiti teržaški prošt dr. Jož. Šneider v latinškem jeziku. V meditacijah se je deržal slavní učenjak in ascet večidel pravil sv. Ignacija, kakor je to sploh navada. Govoril je o smerti, sodbi, zadnji večerji in sv. maši. Temeljito in živo je govoril o duhovskem stanu. Posebno nam je šlo k sercu pojasnovanje, kako je duhoven namestnik Kristusov in delivec sv. skrivnosti. V konsideracijah je obravnaval juterno in večerno molitev pri duhovniku, brevijar, zv. roženkranec. Pravil je nadalje, česa se je duhovnom posebno ogibati, če hočejo v vinogradu Gospodovem vspešno delati.

Iz vseh govorov je sijala globoka učenost, ob enem pa tudi taka umévnost, da bi ga bil lahko vsak prostak razumel. Nazočih je bilo s prevzvišenim nadškofom 74 duhovnov.**)

Pedesetletnica prevzviš. kneza in nadškofa Goriškega

premilost. in prečast. gospoda gospoda

Andreja dr. Golmajera,

Metropolita Ilirske cerkv. okrajine.

Treba je vsako znamenito prigodbo vverstiti med zgodovinske liste, da mlajši zvedô, kaj se je s predniki godilo, kaj dobrega ali žalostnega so doživeli; in tudi, da se iz njih skušenj, ki jih zgodovina pripoveduje, kaj naučijo.

Ena tacih spomina vrednih dogodb je petdesetletnica ali zlata sv. maša našega ljubljenelega prevzv. nadškofa.

Znamenita je ta dogodka že sama na sebi. Sej že petindvajsetletnice obhajajo duhovni, včasí tudi zakonski; z večí slovesnostjo obhajajo obojni petdesetletnico,

*) Kdor tedaj bude o šolstvu v dež. zboru poročal, naj blagovoli ozreti se na dr. Čebaškovo izverstno obravnavo in na ta dopis, ki je iz rok gospoda, v šolskih rêčéh zvedenega, ker veliko sta imela oba pisavca že v svojem življenji s šolstvom opraviti.

**) Mož-beseda.

in z njimi se veseli rodovina, prijatli in znanci, ker je Bog toliko lét podelil doživeti zlatomašniku, ali zlatoženinu.

Toliko imenitnejši pa je zlata sv. maša ali zlata poročitev, ako jo dočakajo osebe imenitnega stanu, na ktere imajo tisučeri oči obrnjene, kateri so že veliko dobrega na svetu storili, na ktere je zastavljena sreča mnogoterih, kateri imajo vladati tisuče in tisuče duš. Ali niso ravno škofje taki možje, ki so postavljeni kakor svečniki na višavo, da vsem svetijo, in da jih sleherni vidi, na katerih glas sluša vse ljudstvo, na katerih modro vodstvo je zastavljena dušna sreča čede, njim izročene?

Ako tedaj kaki viši pastir doseže tako seosebno srečo, kakor je ravno velika starost, in z njo zlato sv. mašo, ali se ne veseli vse ljudstvo z njim, ali ne bo govorila vsa njegova čeda o tej milosti, ki mu jo je Bog podelil, in ali ne bo zadovoljen sleherni, da se taki seosebni dogodbi spominek postavi?

Ravno to srečo doseči je dal dobrotljivi Bog tudi našemu prevzvišenemu knezu nadškofu Andreju.

Veliko veselje mora biti ta dogodka Njim samim, pa srečne se štejemo tudi mi, njih izročenci, da nam jih Bog tako dolgo ohrani ter imamo višega pastirja zlatomašnika.

Gotovo bodo tedaj zadovoljni bralci „Zg. Danice“, da se o ti posebni dogodbi nekoliko obširneje spregovori, in se prevzvišenega gospoda zlati maši zgodovinski spominek postavi. Tedaj hočemo narprej govoriti o slovesnosti zlate maše, potem pa pristavimo še kaj družega.

Prevzvišeni gospod nadškof so že davno pred dnem zlate maše svojo željo naznanili, jo obhajati popolnoma natihem, in sicer zunaj Gorice, rekši: kakor je ta dan zares vesel dan, tako pa tudi serce z resnostjo navdaja. Vsled tega namreč, da malokomu je dano petdesetletnico doseči, si je ravno ta, ki jo je dosegel, svest, da večnost ni več toliko daleč; ta dan naj bo toraj premišljevanju in molitvi posvečen.

Berž pa ko so duhovšina in goriški meščani to zvedili, so iskali pregovoriti svojega vikšega pastirja, naj bi blagovolili obhajati svojo zlato sv. mašo sredi svojega ljudstva, sredi svoje duhovšine, naj duhovšina z ljudstvom vred naznani svojo ljubezen, vdanost in počešenje svojemu višjemu pastirju, in pa ker je zlata sv. maša vikšega škofa gotovo dogodka, ki je vsega slovesnega obhajanja vredna. Prevzvišeni so tedaj od svojega poprejšnega sklepa odstopili in napovedali, da hočejo zlato sv. mašo imeti v svoji metropolitanski cerkvi 1. oktobra.

Pričeli so, smé se reči, obhajanje zlate svoje maše z duhovnimi vajami, ki so jih bili že davno popred duhovšini svoji napovedali. Naprošen je bil v ta namen prečast. teržaški stoljni prošt, g. dr. Šneider, učen in pobožen gospod.

Obhajale so se duhovne vaje v skupnem semenišu med 18. in 22. pretečenega mesca; zbralo se je bilo k njim iz cele škofije 73 duhovnov.

Govoril je voditelj vaj v latinskem jeziku kaj učeno in ginljivo od nar važnijih verskih resnic in skrivnost, in vsi so bili kaj zadovoljni in veseli dušnega sadu. Ko se je bil prečast. g. stoljni dekan, monsign. Budal o koncu vaj prevzvišenemu nadškofu v imenu vsih zahvalil za duhovne vaje, je o ravno ti priči tudi v imenu vsih že takrat izrekel vošila k zlati maši, in Njih ekscelencija so o tej priložnosti naznanili, kako da je vse njih serce presunjeno in ginjeno od besedi in podučevanja vajskega voditelja, seosebno to pot, ko jim je že tako blizu njih petdesetletnica. S solznimi očmi so se zahvalili za vošilo, in priporočili, da naj nižji s svo-

jimi vikšimi vedno, seosebno pa ta čas, ko je število sovržnikov cerkve tako grozovito veliko, v enoglasju zvesto delajo v prid Božjega kraljestva.

Pervi dan po dokončanih duhovnih vajah, 23. sept., je bil Prevzvišenemu dan petdesetletnega spomina njih mašnikovega posvečenja.

K temu dnevu je prišlo več vošil iz raznih krajev, med kterimi naj znamenitnejši ste bile pismi njih rojakov, premilostivih gospodov škofov ljubljanskega in teržaškega.

Med tem ko so prijazni vošilci od vsih krajev prihajali, se je približal dan 30. sept., spominski dan njih perve sv. maše, ki so jo imeli 30. sept. 1821 v ljubljanski nunski cerkvi. K temu dnevu je bila družina nadškofova brez vednosti Prevzvišenega svojega gospoda prezalo okinčala njih domačo kapelo, ki je očitna majhna cerkvice, vsak dan tudi ljudstvu odpereta. Stene so bile preprežene z rudečimi damasti; nad marmelnjatim oltarjem, ki stoji na samem, odločen od stene, je bila na zid natakljena velika podoba sv. aposteljna Andreja, patrona nadškofovega, verhi ktere je viselo nebo (baldahin).

Pod okrajki (simsi) so viseli okrog in okrog od nadstebrija do nadstebrija dolgi zeleni venci z vpletenimi raznimi cveticami, kakor je tudi sploh po oltarju in krog njega stalo veliko prelepih rastečih cvetic in dražih vertnarskih rastlin.

Po stenah so bile zraven Kristusa, Matere B. in sv. Očeta malane podobe dosedanjih goriških nadškofov, da so bili tako rekoč priče slovesnega dne. Ravno nad oltarjem je visela krona za zlatomašnika, na strani oltarja na mizi pa je stal spleteni šop ali pušelj zlatomašnikov.

S kora kapele, ki je ravno nad velikimi vrati, so vstrič viseli štirje transparenti, za kterimi je gorelo veliko lučic. Na dveh srednjih so se lesketale znamenja duhovskega reda in škofove časti, na enem stranskih je bil brati svetopisemski izrek: „Corona dignitatis senectus.“ Venec časti je starost. (Prov. 16, 31.) Na drugem pa besede: „Exultatio viri est longaevitae.“ Radost moža je dolgoletnost. (Eccl. 30, 23.)

Sredi kapele je visel sprelépi svečnjak, ki sploh visi v nadškofovi sobani. (Dalje nasl.)

Pelinovec.

Svarilo. (Poslano.) Med naše verno katoliško ljudstvo je začel sovražnik zmiraj bolj ljuliko sejati. Ne le, da je na svitem že nekaj res gerdo umazanih knjižuric, ki se celo slovenski časnik najde, da ktero tacih med slovensko literaturo štuli in hvali; tudi krivoverstvo se šopiri. Angleška bibliška družba je nedavno izdala krivoversko Lutrovo sv. pismo nove zaveze, in sicer štiri evangelije, pa djanje ss. aposteljnov. Bukvice so pisane v slovenščini, vezane lično, tiskane na Dunaji pri A. Holzhausenu in razprodaja se knjižica skoraj zastonj. Kar me je prav neprijetno zadelo je pa to, da je ne samo na prodaj pri domačem kat. bukvarji, temuč ima tudi zadej prilepljen listič njegove bukvarnice v Ljubljani. Če bo mož s tako kupčijo dobička iskal, se bo slabo prikupil nam, kteri smo dosedaj obiskovali njegovo prodajalnico.* — Še kaj mi je pred nekaj dnevi prišlo v roko v podobi knjižurice na 8 straneh z imenom: „Prepis molitve, ki se je našla v Jeruzalemu v grobu našega Gospoda Jezusa Kristusa.“ Pripoveduje, kje se je našla ta molitev, — potem iz terpljenja J.

*) O tej priliki pristavljamo, da tudi taki, ki spotikljive spake, slike in figure izpostavljajo, naj nikakor ne mislijo, da jim bo to pri še zmiraj sramožljivih Slovencih zaupanje pridobilo. Vr.

Kr. hoče vse vediti, koliko udarcev in kam jih je dobil, koliko kapljic je kervi prelil, koliko beričev ga je gnalo itd. Potem od nekih čudnih odpustkov beseduje, in še bolj čudnih reči, da kdor bo to molitev pri sebi nosil, ne bo vtonil, ne nanaglim umerl, bo rešen kuge, strele in kdo vé, kaj še vse! — Za tiskarja se imenuje zadej: „Natisnil J. Paternolli v Gorici 1871.“ Ne bilo bi odveč ga poprašati, kdo mu je tako očitno zmišljeno reč izročil, in kako si upa spredaj tiskati: „Z dovoljenjem cerkvene oblasti v Rimu?“

Kovana zgodovina. Koliko se je zanesti na zgodovinske spise sedanjih časov, kovane od liberalcev, kaže neka vesoljna zgodovina s slikami iz Berlina, ki jo nemški liberalni listi na vse cente hvalijo. In ta zgodovina nič več in nič manj ne dokazuje, kakor da je Kristus bil „frajmavrar!“ Take pošastnosti spravljajo na dan pruski protestantje in liberalni vitezi.

Razgled po svetu.

V Lincu je deželni zbor šolsko prašanje obravnaval. Na prošnje nekterih katoliških družb je odmenjeni odsek to reč prevdarjal in nasvetoval, naj se deželnemu odboru naroči: Da šolsko postavo dobro pretrese, potrebne reči pozvé, si zvedenih mož duhovskega in svetnega stanú privzame v posvet, zlasti naj ima ozir, da se razmera Cerkve do šole in pa osemletna zaveza za šolo popravi in prav vravná itd., pa da naj to prihodnjemu deželn. zboru predlaga? Da naj se, kolikor je moč, zadostuje prošnjam omenjenih društev, ki na to gredo, da naj se ustavi izpeljevanje tacihi posameznih naredb, ki so ljudstvu prenadležne, ali ki bodo zaupljivo odpadle. — Govorilo je več poslancev; med njimi je mil. škof opomnil, da spremenjenje šolske postave je potrebno; da sedanja postavodaja je zoper versko resnico (dogmo), v nji je vtelesena vnémarnost (indiferentizem). Zbor je nasvet sprejel.

Belgijsko. Moč, ki jo ima določno djanje, se nikjer ne kaže tako očitno, kakor v Belgiji. Trideset lét je mavtarski liberalizem zatiral katoliške misli in zahtevanja, zatiral katoliško ljudstvo. Pred kacimi deset leti so se katoličani jeli gibati in zedinjati in napovedali so vojsko preklinjavcu Golijatu. In danes so katoličani v Belgiji zmagovavci, — oni vojskovavci, ki jih je bilo le kupec v začetku.

V London-u so internacionalni rudečkarji pretečeni mesec imeli svoj shod in svét. Kakošni možje so to, se vidi iz tega, da jim je še znani rovar Macini predober, ker v Boga veruje. Bili so rogovileži z mnogih krajev skupaj. Zastopnik iz Rusovskega je terdil, da so ondodni študentje posebno zreli za rogovilstvo. Mogoče je pač, da tudi tam zavrè kaša, ki jo ruska vlada že davno pripravlja s svojo sovražljivo politiko zoper katoliško Cerkev. Punt je zaveržljiv pomoček, vender brez punta bodo Rusi težko kdaj prišli do svobode v mišljenji. Sej vlada še celo pridige razkolniškim pridigarjem odločuje, kakor se sliši, kaj smejo še le druge verstve od take vlade pričakovati? — Pred „internacionalci“ pa naj se tresejo, kateri so jim pot pripravljali s sovražljivostjo zoper Cerkev in duhovstvo: liberaluhi in posestni „verfassungstreuerji“, bogati judje in drugi bogatuši; mi, ki nič nimamo, se ne bojimo, da bi nam kaj požgali in pograbili, če si ravno jih nismo klicali in jih ne želimo, ker so enaki malovredneži, kakor tisti, ki jim pot pripravljajo.

Sprava s Čehi dela zdaj šum po vsih časnikih. Cesar je bil češkemu zboru 12. sept. poslal pismo, v katerem priznava pravice češke krone. To je bil pričetek sprave. Na to cesarsko pismo so te dni Čehi s svojo vdano poslanico (adreso) odgovorili. Zahvalo na-

znanujejo cesarju v tem pisanji za omenjeno priznanje, in sestavili so podstavne načela, po katerih bi bile zavarovane pravice pemskega kraljestva, cesarstvo vterjeno in zagotavljene prava drugih kraljestev in dežel. Te podstavne pravice s spravo ob enem se imajo vterditi v tistem deželnem zboru, ki bo zboroval za kronanje ali ob kronanji. Volitveni začasni red za kronavski deželni zbor bi sedanji dež. zbor. sestavil. Adresa priznava popolnoma spravo z Ogrji. S priznanimi pravicami Pemskega bi druge dežele nič škode ne terpele; z njimi bi tudi v zavezi ostali po delegacijah (poslanstvih) iz deželnih zborov. Pravica obeh narodnost na Pemskem ima biti enako zavarovana. Pristavljenih je 18 pogojev za temeljne postave v prid te doželene sprave. Vsem vzajemne (splošne) zadeve bi opravljalo občno ministerstvo cislahtansko. Znotranja vravnava vojne gre cesarju. Delegacije ostanejo. Namesto državnega zbora nastane shod poslancev vsih dežel (kongres delegatov) za občne zadeve, kakor postavodajstvo itd. Namesto „gospôške zbornice“ bo starašinstvo (senat), nekaj dednih, nekaj od cesarja po predlogu dež. zbora za celo življenje voljenih udov. V starašinstvu bodo tudi člani cesarske rodovine in škofje.

V Rim je prišel te dni Garibaldov sin Ričioti in pa sin znanega madjarskega Košuta. Stari Košut sam živi v Torinu in misli menda tudi tam ostati. Kam merijo rovarji v Rimu, so pokazali ravno ko je Garibaldovič prišel v kazališe; klicali so slavo Garibaldu, rogovilstvu l. 48 in 49, psovali papeža in „vlado zagotavilko (italijansko namreč, ki je papežu obstoj in pravice zagotavljala); o kralju „poštenoviču“ pa nihče še čerhnil ni. Komedija, ki so jo igrali, je bilo navadno zasramovanje katoliške cerkve, ter bila začinjena z „inkvizicijo, s torturami“ in drugimi liberaluhovskimi neslanostmi in lažmi. — Sv. Oče so prav zdravi.

Iz Ljubljane. Iz katoliško-politiške družbe. Pri shodu v nedeljo, 8. t. m., je predsednik naznanil, da ste oddani prošnji do ministerstva in do deželnega zbora za spremeneno šolskih postav. Potem se je ozerl nekoliko na deželne zbore, zlasti na zgornje-avstrijskega, kjer veje posebno dober keršanski duh, in ki zahteva med drugim tudi v vojaški postavi spremembe v prid katoliški Cerkvi.

G. Močnik je v političnem pregledu segel nekoliko nazaj v zgodovino poslednjih za Avstrijo nesrečnih lét in pojasnil, kako je sprava med narodi toliko težej, kolikor delj se je odlašala; kako napčno je bilo med drugim, da je Beust Belkredija spodkopal in z Ogrji dogaal le enostransko spravo. Zdaj je cesar poklical Hohenvarta, da naj dožene spravo tudi z drugimi narodi; če se zdaj pomešane zadeve ne poravnajo, bodo še zadnje dvojje Šembilijne bukve v nič šle, ko so si perve kupiti zamudili.

G. Klein je govoril o malem obertništvu v Ljubljani. Spregovoril je v začetku o silo drazih novih realkah, ki precej v začetku tolike stroške (kacih 40 gld.?! z bukvami, učnino, vpisnino vred itd.) prizadenejo, da mali obertniki ne morejo svojih sinov vanje spraviti. (Ali pa ne veljá primeroma ravno to o gimnazijah? Starši morajo že tako zmiraj veči davke plačevati, zdaj so pa še šolski davki toliki, da le s prav veliko težo in z mnogim iskanjem pomoči pri dobrotnikih zamorejo revniši ljudje otroke v šole spraviti, ali pa celo ne. — Za učitelje in šolske može pa te leta ni bilo nikoli dosti velikih taks, nikoli dosti povišana plača! Od vsih strani se pritožbe slišijo v tem oziru in gotovo je ena prvih dolžnost deželnega zbora in odbora, da se vsakdanjim ljudém polajša pristop v šole. Čimu so šole, če ni tudi

za bolj revne in vsakdanje ljudi poskerbljeno, da se jih morejo vdeleževati?)

Omenil je g. Klein, kako da kacic 400 jetnikov najljublj. gradu in do 100 rokodelcev v delavnišnici obertnikom veliko dela in zaslužka odnaša, ki morajo obilne davke plačevati, ker jetniki lahko ceneje delajo in toraj rokodelcem veliko dela odide. Svetuje toraj, da naj katol. družba prošnjo odpravi do vlade: naj ona pota najde, da se pomaga malim obertnikom.

G. Regali poterjuje Kleinove misli; žalostno se mi zdi, da mora vlada jetnike na pomoč jemati za svoj zderžek; če jetnik mora živeti, koliko bolj mora živeti rokodellec s svojo deržino. Dalje razsnovaje to zadevo pravi, naj skerbí vlada v dušnem oziru za ljudsko oliko na cerkveni podlagi, pa tudi v telesnem oziru naj ima skerb za obertnike. Govornik noče biti komunist; vse naj se z lepim poravná, da ne bode ljudstvo imelo prilike misliti na zaveržljive rovarstva, kakor pariški komunisti. Svetuje toraj, naj se razjasni natanko žalostni stan ljubljanskih obertnikov in naj vlada skerbí, da se jim pomaga. Pristavlja še to, kako jetniki na Švedskem, v Holandiji, na Angleškem delajo kanale in druge enake opravila; kaj ko bi se jetniki tudi pri nas za enake očitne dela porabili? Naj bi se zagnali n. pr. Savo regulirat, in vojaki namesto da bi se sprehajali, bi jih lahko stražili pri tacih delih. Marsikteri se temu smejajo, pa to je resna reč, ne smeja vredna itd.

G. Močnik méni, naj bi se ta reč odložila, še bolj prevdarila, se po mestu bolj natanko poprašalo, ker to zadeva le nekatere rokodelce, pa da obertniki večkrat tudi iz družih vzrokov ne izhajajo.

Dr. Vončina je zoper odlog, ker razlogi so tako temeliti, da bi se le blamirali, ko bi to odkladali. Svetuje tudi, naj se družba za pomoč obertnikov povabi, da pristopi k prošnji katol. družbe.

G. kan. Vole pristavlja, da ne more nikakor za to glasovati, ako bi hotli jetnikom delo prepovedovati, ker veliko revnih ljudi po mestu si s tem pomaga, da se jim pri jetnikih reči ceneje izdelujejo.

Drugi ud meni, da nasvet govornikov ni meril na to, da bi se jetnikom delo prepovedovalo, temuč le, da naj vlada pot najde, da se rokodelcem pomaga, pa brez škode družih.

Potem ko so še nekteri sem ter tje posamezne reči svetovali, je bilo sklenjeno prošnjo v tem pomenu vložiti, naj ministerstvo samo najde pravo pot, da se brez škodovanja komur si bodi pomaga ljubljanskemu manjšemu obertništvu, in da naj se povabi k pristopu k tej prošnji tudi družba za rokodelsko pomoč.

K sklepu je na Regalov nasvet shod sklenil: novo katol. društvo v Šmartnem pri Kranji pismeno pozdraviti.

Iz deželnega zbora. V 8. seji 7. okt. je dr. Bleiweis c. kr. vlado poprašal: ali je postava zastran učnega jezika v ljudskih šolah poterjena, in če ne, ali se je nadjati poterjenja še pred koncem sedanjega zborovanja, in ali se prične že letos nauk v obojnem jeziku (utrakvističen) na kranjskih gimnazijah in ljubljanski realki? Cesarski namestnik je obljubil, da bo na poprašanje odgovoril.

Postava zastran zgube poslanstva, undan sklenjena, je od cesarja poterjena, in kljubovavci so toraj na ledu.

Sklep deželnega zbora je od vlade na saboto zapovedan. Dela je še dokaj in zbor prosi pridajšanja. Če bo zbor za spremen šolske in vojaške postave svojo dolžnost spolnil, ali saj deželnemu odboru potrebne naročila v tem oziru dal, se bo vidilo.

Iz Zatičine, 1. okt. — Lepo in radostno je ne samo za rodovino, ampak za vso duhovnijo, kadar se obhaja nova maša: ali veliko gniljvše je, kadar obhaja

duhoven spomin nove maše čez petdeset let. Letos so obhajali v ljubljanski škofiji štirji duhovni svojo petdesetletnico ali zlato mašo; ti čč. gospodje, ki so bili leta 1821 od nepozabljivega škofa Avgušтина Gruberja posvečeni, so: Janez Hinek v Zatičini, Juri Krašovic v Žalnski duhovnii, Jože Podobnik v Čateži pri Trebnem in Mat. Primožič v Ihanu. Naš zatiški gospod fajmošter so jo danes slovesno obhajali. Vkljub slabemu vremenu se je toliko ljudi vdeležilo slovesnosti, kot jih razun o sv. misijonu nismo videli; cerkev, v katero gre okoli 6000 ljudi, bila je polna. Kaj lepo in ginljivo je bilo videti procesijo, v kateri so šli gostje paroma v cerkev, in na ktere konci so šli zlatomašnik s palico z vencem opleteno v cerkev, in ob njih levici drugi zlatomašnik g. Podobnik. Po slovesnosti primerni pridigi (g. dr. Sterbenca iz Ljubljane, zlatomašnikovega nekdanjega ministranta. Vr.) so naš obče ljubljani gospod oče služili sv. mašo, in nihče bi ne mislil, da petinsedemdesetletni starček imajo še toliko krepek glas, dober gled in sluh, in da so telesno še tako terdni, dasitudi so v svojem poklicu veliko terpelj, hude bolezni prestali in za časni in večni blagor svojih ovčic marljivo skerbili. Ker so gospod zlatomašnik že čez 25 let v tej fari, pozná vsa duhovnija njih trud in prizadevanje, in toraj jim tudi vsi iz serca želé: Bog jih obrani še mnogo lét!

Duhovske spremembe.

V lavantinski škofiji. Č. g. Tomaž Rožanc je dobil faro sv. Magdalene v Mariboru; čast. g. Jan. Šribar pride za provizorja v Pameče; čast. g. Jože Turkuž za kateketa na deški mestni šoli v Mariboru; čast. g. Rajmund Repotočnik za I. kaplana k sv. Jurju pod Rifnikom; č. g. Janez Lenart je postal I. kaplan v Šmarji, in čast. g. Adolf Srabotnik je vmeščen za II. kaplana v Šmarji. Župnija sv. Antona na Pohorji in kuracija sv. Roka v Silih ste do 18. t. m., kuracija sv. Antona v Stopercih do 8. nov. t. l. razpisane.

V teržaški škofiji. Postavljeni so naslednji čč. gg. novomašniki: Jak. Apollonio v Zaveršje (Piemonte); Fr. Bukovec v Beršec; Andr. Hrovat v Žimin; Ferd. Kogej v Pičan; Edv. Legat v Povir; Jož. Novak v Žmin za duh. pomoč.; Vinc. Zamlič v Kastav. — Prestavljeni so čč. gg.: Fr. Matičič iz Zaveršja v Šterno; Jan. Mavrič iz Pična v Gracisce; Fr. Repić iz Gracisca v Kastav; Jož. Mikuš iz Doline na Hum; Ign. Germ s Huma v Rukavac; Fr. Kraljič iz Rukavca na Golac za administr.; Jak. Volčič iz Kastva v Cerovlje za administr. — Č. g. Janez Dragovina gre iz Žmina v stari Pazen za oskerbnika. Razpisana je kuracija Divača do 31. okt. — Č. gosp. Julij Blantar, fajm. v Starem Paznu (Pasin vecchio), je umerl 7. t. m. R. I. P.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Iz Doba p. g. M. K.: 2 osebi 2 gl. v sr., 2 osebi 5 dvajs. v sr., 5 oseb 3 gl. 50 kr., 2 osebi; 1 gl. vse prosijo blagoslova za srečno zadnjo uro. — Iz Cerkljan N. N. 2 gl.

Za afrik. mis. Z Brezovice 2 gl.

Za pogorelce Belske. Iz Zalega Loga 50 kr. Iz Šmartnega pri Kranji 8 gld.; za pogor. v Rodokovi vasi 9 gld.; za pogor. v Petelinjah 10 gl.

Za zvon o. o. Trapistov. Iz Zalega Loga 50 kr.

Za oo. Trapiste v Banjaloki. M. Prezel 1 gl. 30 kr.

Za pogorelce v Vižmarjih. Iz Presarske fare 2 gld. —